

## Strani jezici struke na Univerzitetu Crne Gore

### Rezultati analize sprovedene u okviru Erasmus+ projekta ReFLAME

#### **Petar Božović**

Filološki fakultet, Univerzitet Crne Gore  
petarb@ucg.ac.me

#### **Deja Piletić**

Filološki fakultet, Univerzitet Crne Gore  
dejap@ucg.ac.me

DOI: <https://doi.org/10.17234/9789533790879.4>

#### **Sažetak:**

Cilj ovog saopštenja jeste da predoči trenutno stanje i tendencije u nastavi stranih jezika struke na Univerzitetu Crne Gore (UCG), te da, u pogledu kompetencija vezanih prevashodno za engleski, ali i druge strane jezike, ukaže na realne potrebe crnogorskog tržišta rada, kao i na potrebe i očekivanja zaposlenih i studentkinja i studenata na pomenutom univerzitetu. U tu svrhu, nakon kratkog pregleda izučavanja stranih jezika struke na UCG-u, izložićemo dio rezultata istraživanja sprovedenog u okviru CBHE Erasmus+ projekta ReFlame (2019-2023. god.), koji nedvosmisleno ukazuju na neophodnost reforme u ovoj oblasti i osnaživanje nastave jezika struke.

**Ključne riječi:** strani jezici struke, engleski jezik struke, Univerzitet Crne Gore, nastava, ReFLAME

### **1. Nastava jezika struke na Univerzitetu Crne Gore – kratak pregled**

Univerzitet Crne Gore (UCG) je najstarija ustanova visokog obrazovanja i jedini državni univerzitet u Crnoj Gori. Osnovan je 1974. godine i danas broji devetnaest fakulteta i tri naučna instituta. Na UCG studira više od dvadeset hiljada studenata.

Razvoj planiranja i organizacije nastave stranih jezika struke na UCG možemo posmatrati u okvirima dva različita perioda: period prije uvođenja primjene Bolonjske deklaracije – *predbolonjski* i period nakon uvođenja bolonjskog sistema studiranja na Univerzitetu Crne Gore – *postbolonjski*

period. Predbolonjski period karakterisao je centralizovani pristup organizovanju i planiranju nastave stranih jezika. Naime, kreiranje silabusa i sprovođenje nastave stranih jezika (struke) na različitim organizacionim jedinicama UCG-a (osim na Filozofskom fakultetu) spadalo je pod nadležnost Instituta za strane jezike, osnovanog 1979. U periodu do 1993. godine, strani jezik struke se na većini fakulteta izučavao tokom dva ili četiri semestra (jedna godina opšteg engleskog/ ruskog/ francuskog i jedna godina jezika struke). Nastava je bila organizovana u fondu od dva časa sedmično (90 minuta), obično na prvoj ili na drugoj godini studija, a na Ekonomskom fakultetu strani jezik struke izučavao se tokom sva četiri semestra.

Nakon 1993. godine, strani jezik počinje da se izučava tokom sedam semestara i to u fondu od po četiri časa, tj. 180 minuta sedmično na svim fakultetima Univerziteta Crne Gore. Četiri semestra bila su usmjerena na nastavu opšteg jezika, dok su preostala tri bila posvećena nastavi jezika odgovarajuće struke. Jezik struke nije činio sastavni dio nastavnog plana, ali je bio obavezan za sve studente, tj. uspješno položeni ispiti bili su preduslov za upis na treću godinu studija.

Period koji je nastupio nakon uvođenja bolonjskog sistema studiranja obilježila je stagnacija i, u mnogim aspektima, degradacija nastave stranih jezika struke na UCG-u. Decentralizovanjem nastave stranih jezika omogućava se pojedinačnim fakultetima da planiraju i organizuju nastavu „u skladu sa njihovim potrebama“. Kao rezultat takve politike, sve do danas bilježi se drastično opadanje broja časova i predmeta stranih jezika (struke), uprkos suprotnim tendencijama na tržištu rada koje karakteriše rast potražnje za znanjem stranih jezika nametnutim prevashodno procesom pristupanja EU. Ilustracije radi, na Fakultetu političkih nauka – Studijski program za međunarodne odnose, inicijalno su se učila 2 strana jezika. Uz obavezan engleski, studentkinje i studenti mogli su birati još jedan od ponuđenih jezika: ruski/ njemački/ italijanski/ francuski. Međutim, uprava odlučuje da u potpunosti ukine drugi strani jezik, dok nastavu obaveznog engleskog jezika prate zajedno, u prekomjernom broju, studentkinje i studenti sa različitih studijskih programa, što dodatno otežava process predavanja, učenja i usvajanja. Kao razlog ovakve politike navodi se potreba dodjeljivanja ECTS kredita matičnim predmetima pojedinačnih organizacionih jedinica odnosno studijskih programa. Istovremeno, paradoksalno, važeći *Zakon o visokom obrazovanju* („Sl.list CG“, br. 044/14 od 21.10.2014)<sup>1</sup> u članu 80 propisuje da ustanova visokog obrazovanja, u okviru programa koji realizuje, „obezbjeduje studentima uslove za sticanje znanja minimum jednog stranog jezika na višem naprednom nivou.“

Dakle, evidentno je da u pogledu nastave stranih jezika struke, *postbolonjski* period karakteriše nedostatak dobrog strateškog planiranja i zanemarivanje realnih jezičkih potreba studenata, uprkos akademskim i potrebama tržišta rada, aspiracijama otvaranja ka EU tržištu, privlačenju stranih investicija, kao i zakonski postavljenim zahtjevima.

Trenutno, na UCG-u, u okviru trogodišnjih osnovnih studija na svim fakultetima (izuzev Filološkog, koji se formira 2016. godine izdvajanjem studijskih programa za jezike i književnost iz Filozofskog fakulteta) obavezno je izučavanje engleskog jezika (struke), i to najčešće tokom dva, rijetko tokom četiri, a na nekim fakultetima i tokom samo jednog semestra. Mali je broj fakulteta

(npr. Fakultet političkih nauka, Fakultet za turizam i hotelijerstvo), koji izuzev obaveznog engleskog, nude mogućnost izučavanja još nekog od ponuđenih stranih jezika. Nastavu (engleskog) jezika izvodi kadar Filološkog fakulteta, koji u tome nasljeđuje Institut za strane jezike nakon njegovog ukidanja 2016. godine.

## 2. Projekat ReFLAME – Status quo analiza

Opisano stanje nastave stranih jezika struke i svijest o neophodnosti reforme podstakli su tim profesorica i profesora sa Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore (UCG) da izrade projekat kroz koji bi se, nakon detaljne analize stanja i potreba tržišta i akademske zajednice, krenulo u reformisanje nastave i silabusa stranih jezika struke na univerzitetskom nivou. Značaj ove teme prepoznala je i Evropska komisija, koja je dodjelom granta u okviru CBHE Erasmus+ programa, omogućila realizaciju trogodišnjeg projekta ReFLAME (Reforming Foreign Languages in Academia in Montenegro). Nacionalni partneri na ovom projektu su dva privatna univerziteta: Univerzitet Mediteran (UM) i Univerzitet Donja Gorica (UDG), a kao EU partneri na projektu sarađuju Sveučilište u Zagrebu, Univerzitet u Varšavi i Univerzitet za strance u Perudi.

Prva faza projekta obuhvatila je temeljnu analizu postojećeg stanja, čiji su detaljni rezultati, kao i sumarni izvještaj, predstavljeni na naučnom skupu *Strani jezici struke: trendovi i perspektive* koji je održan u Budvi u septembru 2021., objavljeni na zvaničnom sajtu projekta<sup>2</sup> (Božović et al. 2022). U okviru ove analize, metodom anketiranja ispitivani su, između ostalog, stavovi zaposlenih i studentkinja i studenata UCG-a, kao i crnogorskih poslodavaca iz različitih privrednih grana, u pogledu stavova i potreba u odnosu na strane jezike struke.

Ciljna grupa	Broj ispitanika
<b>Studenti (ukupno)</b>	<b>1.439</b>
UCG	752
UM	151
UDG	536
<b>Zaposleni na univerzitetu (ukupno)</b>	<b>461</b>
UCG	364
UM	36
UDG	61
<b>Poslodavci</b>	<b>85</b>
<b>Ukupno</b>	<b>1.985</b>

Slika 1. Pregled ukupnog broja učesnika u istraživanju

2 [https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/status\\_quo\\_analysis\\_report.pdf](https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/status_quo_analysis_report.pdf) (detaljni rezultati)  
[https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/ReFlame\\_SAJT\\_FF%20maj.pdf](https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/ReFlame_SAJT_FF%20maj.pdf) (sumarni izvještaj)

U nastavku, izložit ćemo samo u kratkim crtama dio rezultata analize, s posebnim osvrtom na stavove poslodavaca, kao i rezultate koji se tiču konkretno Univerziteta Crne Gore.

### **2.1. Jezici struke iz ugla studenata i studentkinja UCG-a**

Rezultati sprovedenog anketiranja pokazali su da velika većina (65%) smatra izučavanje engleskog jezika neophodnim kako za potrebe studiranja i stručnog usavršavanja, tako i za njihovu buduću profesiju. Pri tome, čak 83% ispitanika sa UCG-a smatra da bi strani jezik struke (posebno engleski) trebalo da se izučava u okviru *obaveznog* predmeta na njihovim studijskim programima. Osim engleskog, velika većina ispitanika (68%) ističe neophodnost poznavanja još jednog stranog jezika od važnosti za njihovu struku. Tu prije svega ubrajaju: njemački, italijanski, ruski i francuski jezik.

### **2.2. Jezici struke iz ugla zaposlenih na UCG**

Kada je u pitanju nastavno i administrativno osoblje UCG-a, većina tvrdi da im je engleski jezik neophodan za kvalitetno obavljanje posla (52%). Velika većina (90%) smatra da bi imala koristi od dodatnog usavršavanja akademskog engleskog jezika, dok značajan broj (68%) smatra da bi im za njihovu profesiju značajno koristilo znanje još jednog stranog jezika, u prvom redu njemačkog, zatim italijanskog, francuskog, pa ruskog i španskog.

### **2.3. Jezici struke iz ugla poslodavaca**

Od 85 poslodavaca, većina njih (53%) iz različitih privrednih sektora (trgovina, pomorstvo, građevina, obrazovanje, bankarstvo, IT sektor, zdravstvo i sl.) ističe da je vladanje engleskim jezikom na naprednom nivou izuzetno važan preduslov koji moraju zadovoljiti njihovi zaposleni, dok velika većina njih (čak 82%) drži da bi kandidati koji apliciraju za poslove u njihovim preduzećima morali raspolagati mnogo višim stepenom poznavanja engleskog jezika nego što to za sada jeste slučaj.

Kao jako važan podatak ističemo i to da je više od polovine ispitanih poslodavaca (53%) mišljenja da je upravo univerzitet taj koji bi morao svojim studentima, budućim profesionalcima u najrazličitijim oblastima, da omogući sticanje znanja engleskog jezika na neophodnom nivou. Takav stav obrazlažu razlozima među kojima su na prvom mjestu garancija kontrole kvaliteta koju pružaju ustanove visokog obrazovanja, zatim odgovornost obrazovnog sistema, kao i činjenica da nastava jezika na univerzitetskom nivou podstiče ozbiljniji pristup samom učenju.

I po pitanju drugih stranih jezika, pored engleskog, poslodavci su se u velikom procentu (55%) izjasnili da je poželjno da njihovi zaposleni vladaju još jednim stranim jezikom, i to u najvećoj mjeri njemačkim, pa onda italijanskim i ruskim jezikom, te francuskim i drugim jezicima.

Kako bi presjek stanja na tržištu rada na temu neophodnosti poznavanja engleskog i ostalih svjetskih jezika bio što potpuniji, rezultati istraživanja dopunjeni su podacima dobijenim od Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, a koji svjedoče o tome da je, ako se analizira samo period od 1. januara do 17. decembra 2019. godine, značajan broj oglasa za posao (1.902) eksplicitno zahtijevao znanje engleskog jezika, dok je značajan broj njih to implicirao.

### 3. Zaključci

Sprovedeno istraživanje pokazalo je da studenti i studentkinje Univerziteta Crne Gore posjeduju visok stepen svijesti o važnosti poznavanja prevashodno engleskog jezika struke, ali i drugih stranih jezika, za potrebe usavršavanja i zaposlenja. U velikoj većini slučajeva mišljenja su da engleski jezik struke treba da se izučava kao obavezan predmet na univerzitetskim studijama, kao i da bi bilo važno uvesti i izučavanje još jednog stranog jezika. Rezultati istraživanja su pokazali i potrebu osavremenjivanja nastavnog materijala, kao i nastavnog pristupa, posebno uvođenjem IT tehnologija u proces nastave.

Rezultati istraživanja ukazuju i na potrebe usavršavanja znanja stranih jezika kod zaposlenih na UCG-u i to prevashodno na polju akademskog engleskog jezika, što bi značajno pospješilo proces internacionalizacije, kao jedne od ključnih tačaka strategije razvoja savremenih univerziteta.

Najzad, na tržištu rada iskazuje se velika potreba za visokim stepenom poznavanja engleskog i drugih stranih jezika struke. Ispitani poslodavci uopšteno su nezadovoljni nivoom poznavanja engleskog jezika svojih zaposlenih, te smatraju da je u pogledu poboljšanja takvog stanja velika odgovornost na univerzitetima. Naime, institucije visokog obrazovanja doživljavaju se kao pouzdan partner u smislu garancije i kontrole kvaliteta, te podizanja stepena svijesti o potrebi za znanjem stranih jezika.

#### Bibliografija:

Božović, Petar, Deja Piletić, Igor Lakić (2022). *Language for Specific Purposes in Academia vs. Labor Market Needs: The Trends and Perspectives in Montenegro*. Folia Linguistica et Litteraria 42: 31-43.

Božović, Petar, Piletić Deja, *Reforming Foreign Languages in Academia in Montenegro Status Quo Analysis Report*, January/February 2020: [https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/status\\_quo\\_analysis\\_report.pdf](https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/status_quo_analysis_report.pdf)

Strani jezici struke i potrebe tržišta rada: rezultati analize sprovedene u okviru projekta „ReFlame“, kojim koordinira Filološki fakultet Univerziteta Crne Gore – sumarni izvještaj: [https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/ReFlame\\_SAJT\\_FF%20maj.pdf](https://www.reflame.ucg.ac.me/dokumenta/ReFlame_SAJT_FF%20maj.pdf)

Zakon o visokom obrazovanju: <https://www.gov.me/dokumenta/9b4f57fd-9bae-465a-953a-0430da131af1>

## Languages for Specific Purposes at the University of Montenegro

### Abstract

The aim of this paper is to present the current state of affairs and tendencies in the teaching of foreign languages for specific purposes at the University of Montenegro (UoM), and to point out the realistic needs of the Montenegrin labour market, as well as the needs and expectations of employees and students with regard to competences related primarily to English, but also other foreign languages. For this purpose, after a brief, general overview of the study of foreign languages at UoM, we will present a part of the results of the research conducted within the CBHE Erasmus+ project ReFlame (2019-2022), which unequivocally indicate the necessity of reform in this area.

**Keywords:** foreign languages for specific purposes, English for specific purposes, University of Montenegro, teaching, ReFLAME